

Particularitățile de dezvoltare a desenului infantil

Ana Simac, dr., conf. univ.
Eudochia Apostolov

Summary

In this article were used keywords such as: development; infantile, child, drawing, evolution, stage, phase, phenomenon, psychology, category, social, pedagogical, etc.

Field of study and proposed article objectives are: description of the complex mechanism of development of infantile drawing. At the same time, the study purpose consisted in clarification of the Luquet's theory in comparison with Widlöcher's conception of the child drawing development.

Scientific novelty and originality of the paper consist in emphasizing the importance of the drawing in the development process of children.

Significance and practical value of the article consist in the complex description of the Luquet's and Widlöcher's theory on infantile drawing development.

Reprezentarea lumii înconjurătoare și interioare prin intermediul desenului contribuie la dezvoltarea copilului într-un mod armonios încă din primii ani de viață.

Copilul alege desenul ca mod de exprimare spontan și nu este impus de către adult. Asemeni muzicii și dansului, desenul permite omului să se exprime fără cuvinte, să dea sens lumii sale interioare. Este definit ca o activitate grafică sau picturală prin care copilul încearcă să reproducă imagini ale unor obiecte sau situații pe o suprafață, cu ajutorul unui mijloc grafic. Desenul semnifică o modalitate relevantă de exprimare a copilului oferind importante informații despre nivelul maturității intelectuale sau emoționale, dar și despre imaginația copilului. Desenul a fost considerat „al doilea grai”, fiind o bună metodă de comunicare a copilului, dezvoltând un limbaj ce simbolizează, la început, ceea ce știe copilul despre lume și mai apoi, ceea ce vede.

Interesul față de desen prin atribuirea unor diverse proprietăți, ne face să ne întrebăm dacă acesta este un mijloc real de a înțelege mai bine copilul. Care este legătura reală între dezvoltarea copilului și desen? Putem noi la o simplă vizualizare a acestor desene să realizăm la ce etapă de dezvoltare se află copilul? Poate un simplu desen să ne dea informații cu privire la viața psihică a copilului? În cazul în care desenul se adevărește a fi un mijloc pentru a înțelege mai bine copilul, poate acesta fi utilizat în scopuri pedagogice? Poate un desen infantil să ne informeze despre caracterul său, sau să ne ajute să identificăm problemele cu care se confruntă?

În acest articol ne propunem să abordăm aceste probleme, dezvoltând etapele dezvoltării desenului infantil, cu scopul de a elucida legătura între desenul propriu-zis și dezvoltarea copilului, recurând la descrierea diferitelor etape de dezvoltare prin care trece copilul.

Vom încerca totodată să înțelegem cum desenul poate să ne ajute să înțelegem mai bine copilul : mai întâi de toate examinând procesul prin care copilul percepe mediul înconjurător după care încearcă să și-l reprezinte.

Desenele infantile nu sînt aceleași în mod evident, atunci cînd copilul are un an, sau șapte. Totuși, cum are loc această evoluție, care sînt etapele prin care trece desenul copilului și care sînt indicatorii care atestă trecerea de la o etapă la altă ? În acest sens, vom examina două puncte de vedere.

Etapele evoluției desenului infantil după Luquet [3]

Pentru Luquet, desenul infantil este caracterizat prin realism. Desenul nu este decît un sistem de linii care formează o formă; această formă are drept scop fie să fie plăcută ochiului, sau să reproducă obiecte reale. Astfel putem deosebi două tipuri de desene : desenul figurat și desenul abstract. Totuși, chiar dacă copilul nu este total indiferent față de cel abstract, desenul are drept

scop principal să reprezinte ceva. Iată de ce întreaga teorie a lui Luquet este bazată pe realism, fiecare dintre etapele prin care trece copilul este definită drept un fel particular al realismului.

I-a fază: realismul fortuit. La început desenul nu e pentru copil decât un exercițiu de a trasa linii și nu are drept finalitate obținerea unei imagini, ci mai degrabă doar pentru a trasa linii. Majoritatea timpului, ideea de a trasa, îi vine copilului în procesul de observare a adulților. Astfel copilul încearcă să imită adulții. Ideea de a desena poate surveni, de asemenea, din simpla descoperire a faptului că în cazul mișcării creionului pe o suprafață deschisă apar linii. Copilul, văzând aceste linii, înțelege că acestea au apărut drept urmare a propriilor sale mișcări și caută să repete această experiență, mișcările sale devenind conștiente și intenționate. Copilul începe să deseneze linii pentru că resimte puterea de a crea în dorința de a semăna adulților.

II-a fază : realismul neizbutit. Odată ce copilul, care practică desenul, vociferează intenția sa de a reprezenta ceva, acesta vrea să fie realist. Totuși el n-o să fie astfel în majoritatea cazurilor. Acest lucru este numit de către Luquet – realism nechibzuit. Copilul întâlnește mai mult obstacole în fața acestei dorințe de realism.

III-a fază : realismul intelectual. Odată ce aceste obstacole sînt eliminate, nimic nu va mai împiedica desenul să fie realist. Copilul realizează detaliile și obiectul reprezentat, precum și relațiile în ansamblul desenului. Totuși realismul copilului nu este comparabil cu cel al adultului. Pentru adult, desenul ce se aseamănă, este într-o măsură oarecare o fotografie a obiectului, el reproduce toate detaliile vizibile, ceea ce corespunde cu un realism vizual. Pentru copil, dimpotrivă, desenul trebuie să conțină toate elementele reale, chiar și acelea care de fapt nu se văd. Spre exemplu, peștii sînt vizibili pe desen, deși în realitate ei nu se văd pentru că se află în apă. Realismul copilului este intelectual.

Interpretarea lui Widlöcher [4]. Widlöcher pornește de la teoria lui Luquet încercînd să aducă niște corecții. El deosebește, ca și Luquet, o primă fază a mîzgălelii, o fază a realismului infantil ce corespunde cu realismul intelectual și o fază a realismului vizual. Totuși aceste trei faze sînt pentru Widlöcher separate de mutații, începutul imaginării, începutul intenției de a reprezenta, abandonul realismului infantil și declinul desenului infantil.

Debutul intenției de a reprezenta. Această intenție de a reprezenta apare brusc. La început copilul creionează pe hîrtie din plăcere, fără a da un nume desenului său. Într-o bună zi, el dă un nume formei pe care a reprezentat-o. Copilul știe foarte bine că desenele au o semnificare. La vîrsta de un an, el se interesează de primele forme colorate pe care le mîngîie. El descoperă raportul între unele imagini și obiecte pe care le-a observat. La vîrsta de 18 luni el începe să numească imaginile realizînd legătura simbolică între imagine și obiectul pe care o reprezintă. La această vîrstă copilul este captivat de reflectarea imaginii sale din oglindă. Chiar dacă are această intuiție față de simbolica imaginii, copilul nu încearcă, la început, să reprezinte lucrurile, deoarece lipsa resurselor îi dă un sentiment de neputință. Contrar lui Luquet, Widlöcher consideră că copilul interpretează un desen nu din cauza că acesta se aseamănă mai mult cu desenele precedente, ci din cauza că el își dezvoltă aptitudinile pentru a face această analogie.

De la intenția accidentală de a reprezenta la realismul intelectual. După Widlöcher, copilul admite faptul că poate desena ceea ce vrea nu în baza unei acumulări a reușitelor. El este demult conștient de faptul că nu poate desena orice. El poate să refuze să deseneze un obiect care îi pare prea dificil să-l reprezinte. Dar odată ce copilul conștientizează analogia unei linii cu un obiect, el elaborează un sistem întreg de imaginare. Chiar dacă acest sistem are cîteva elemente semantice, acesta îi va permite să reprezinte orice scenă.

Totuși caracterul fortuit nu dispare dintr-odată. Copilul continuă încă mult timp să se joace cu formele, să caute noi metode mai asemănătoare pentru a reprezenta un obiect. El caută

momentul care îi pare inexact și încearcă, sau să corecteze desenul, sau să-i dea o altă interpretare decât cea gândită la început.

Etapa realismului infantil. Desenul infantil se dezvoltă ulterior, conform legilor care par constante, în perioada 4-12 ani. Particularitatea acestor legi constă în faptul că ele nu se bazează pe percepția pe care am putea s-o credem. De fapt, am putea crede că copilul din moment ce își dă seama că el reprezintă realul, atunci el va încerca să se apropie de acest real cât mai repede. Dar nu e cazul. Copilul va păstra din aparența vizuală doar strictul necesar pentru a recunoaște obiectul. El va face apel în acest scop la procedee care sînt de fapt contrare realismului vizual precum transparența, diversitatea punctelor de vedere, utilizarea detaliilor explicate deja prin teoria lui Luquet. Stilul infantil se caracterizează printr-o reprezentare schematică a obiectului. El este reprezentat în așa fel, încît să poată fi recunoscut. Mai mult ca atît, copilul nu ezită să inventeze legende pentru a facilita și mai mult înțelegerea desenului.

Evoluția spre realismul vizual. Dacă acest realism vizual ar fi un progres atunci copilul ar fi trebuit să fie mulțumit utilizarea sa. Totuși, aproximativ la această vîrstă copilul începe să abandoneze desenul. Întrebarea care apare este de ce? La început copilul folosește desenul pentru a se exprima. Odată cu realismul vizual, copilul este în impas din cauza adevărului. El nu mai poate să-si dea frîu liber imaginației sale. Desenul reprezintă doar obiectul și nu aduce nimic nou în sens grafic. Astfel, atunci cînd reprezentăm un obiect cu mult realism, pierdem, practic posibilitatea de a ne exprima prin intermediul desenului. Este fără îndoială motivul pentru care copilul dă preferință cuvîntului în detrimentul desenului.

După ce am examinat aceste două puncte de vedere putem remarca faptul că evoluția desenului depinde de fiecare dată de dezvoltarea unei capacități specifice la copil : mai întîi de toate capacitatea motrică, urmată de cea de concentrare, de atenție și de percepția lucrurilor. Desenul infantil evoluează în paralel cu dezvoltarea personală a copilului. Astfel, chiar dacă copiii par să treacă prin aceleași etape și în aceeași ordine, nu putem, din păcate, să definim vîrsta exactă pentru fiecare etapă. Fiecare copil se dezvoltă după propriul său ritm, iar evoluția desenului diferă în dependență de specificul fiecărui copil.

În concluzie, am putea spune că desenul are legături foarte strînse cu dezvoltarea psihică și motrică a copilului. El ne permite să situăm copilul în cursul dezvoltării sale. Un interes deosebit ar trebui acordat în continuare relației dintre desen și copil pentru a vedea în ce măsură desenul îl caracterizează și îi reflectă sentimentele, permițîndu-ne astfel să-l înțelegem mai bine. Desenul rămîne, fără îndoială, un instrument de bază de verificare a înțelegerii copilului în diferitele sale activități de învățare.

Bibliografie

1. GARDNER, H., *Gribouillages et dessins d'enfants*. Mardaga, 1980.
2. GUNTHER, A., *Le discrédit originel: Platon et les images*, 2010, <http://issuu.com/lhivic/docs/01-platon>
3. LUQUET, G.H., *Le dessin enfantin*, France, Bibliothèque de Psychologie de l'Enfant et de Pédagogie, 1927. http://luquetarchives.univparis1.fr/document.php?domaine=psychologie&fichier=802&photo=le_dessinenfantin-004.jpg&lg=fr
4. LUQUET, G-H. , *Le dessin enfantin*. Delachaux et Niestlé, 1991.
5. MEREDIEU, F. , *Le dessin d'enfant*, Blusson, 1990.
6. WIDLÖCHER, D., *L'interprétation des dessins d'enfants*. Mardaga, 1998.
7. WALLON, Ph., *Le dessin d'enfant*, PUF, 2012.